

بررسی الزامات آموزشی - ترویجی موثر بر بکارگیری بیمه خرد در مناطق روستایی ایران

اردشیر مصباح^{۱*}، مریم امیدی نجف آبادی^۲، محمد بادسار^۳

^۱باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران ardeshirmesbah@gmail.com

^۲گروه توسعه روستایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران maryomidi@srbiau.ac.ir

^۳استادیار، گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران badsar@znu.ac.ir

چکیده

هدف کلی این پژوهش، بررسی الزامات آموزشی - ترویجی موثر بر بکارگیری بیمه خرد روستایی در مناطق روستایی ایران بود. روش تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از لحاظ جمع‌آوری داده‌ها میدانی و از لحاظ اجرا، به صورت سرشماری و جامعه آماری تحقیق را ۸۱ نفر از کارشناسان مرتبط با حوزه بیمه و توسعه روستایی تشکیل می‌دادند. در بخش بررسی و تحلیل مبانی نظری از شیوه مطالعات اسنادی و در بخش کمی، ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن توسط اساتید توسعه روستایی و پایایی آن از طریق آزمون مقدماتی و آلفای کرونباخ، ۰/۹۱ تعیین گردید که مناسب می‌باشد. داده‌های آماری بدست آمده با استفاده از روش تحلیل عاملی تاییدی و توسط نرم‌افزارهای SPSS²² و AMOS¹⁸ مورد تحلیل قرار گرفت که نتایج بیانگر آن بود که گوینه "ایجاد فرهنگ بیمه‌ای خرد از طریق مصاحبه با افرادی که از این نوع بیمه استفاده نموده‌اند" با ضریب مسیر استاندارد ۰/۹۵۵، بیشترین تاثیر را بر سازه الزامات آموزشی - ترویجی بیمه خرد دارند.

واژگان کلیدی: الزامات آموزشی - ترویجی، خدمات مالی، مکمل، تحلیل عاملی

^۱ نویسنده مسئول، ۰۹۳۵۸۳۱۶۴۱۳

Study of Educational Requirements - Promoting Effective Use of Microfinance in Rural Areas of Iran

Ardeshir Mesbah^{1*}, Maryam Omidi Najafabadi², Mohammad Badsar³

¹Young Researchers and Elite Clubs, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

ardeshirmesbah@gmail.com

²Department of Rural Development, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran,

Iran maryomidi@srbiau.ac.ir

³Assistant Professor, Department of Promotion, Communication and Rural Development, Faculty of
Agriculture, Zanzan University, Zanzan, Iran. Badsar@znu.ac.ir

Abstract

The general objective of this research was to study the educational-promotional requirements affecting the use of rural welfare insurance in rural areas of Iran. The research method was applied field in terms of data collection. In terms of its implementation, the sample was comprised of 81 experts from the field of insurance and rural development. In the study and analysis of theoretical foundations of the documentary study method and in the quantitative section, the data collection tool was a researcher-made questionnaire whose validity was determined by the rural development professors and its reliability was determined through a preliminary test and Cronbach's alpha of 0.91, which is appropriate. The obtained statistical data were analyzed using SPSS-22 and AMOS18 software using confirmatory factor analysis method. Results indicated that "the creation of micro-insurance culture through interviewing people who use this kind of insurance" with path coefficient The 0.955 standard has the greatest impact on the educational requirements of the microfinance sector.

Keywords: Educational Requirements - Promotion, Financial Services, Complementary, Factor Analysis

مقدمه

۱- بیان مساله

جهان در حال توسعه، در ربع قرن گذشته دچار تغییر و تحولات بی سابقه گردیده است. اما علی رغم ارائه چنین گزارشی، حدود ۸۰۰ میلیون نفر از جمعیت کشورها در وضعیتی به زندگی ادامه می دهند که به آن فقر مطلق می گویند. فقر مطلق با سو تغذیه، بی سوادی، بیماری، محیط های کثیف و آلوده، مرگ و میر زیاد نوزادان و امید زندگی پایین که پایین تر از هر تعریف قابل قبول و شایسته برای انسان است، مشخص می شود (ازکیا، ۱۳۸۷).

فقر همواره به عنوان یک مسئله جهانی مطرح بوده است و ریشه گرفتاری ها و عقب ماندگی های بخش اعظم کره زمین، از جمله بخش مهمی از جامعه ما را تشکیل می دهد. تحقیقات مختلف از افزایش نابرابری و فقر در جهان خبر می دهد. براساس گزارش اهداف توسعه هزاره سازمان ملل، حدود ۱/۴ میلیارد نفر از مردم جهان در سال ۲۰۰۹ درآمدی کمتر از ۱/۲۵ دلار در روز داشته اند (United Nations, 2010). طبق گزارش بانک جهانی، تعداد فقرا به ویژه افراد دچار فقر شدید افزایش یافته است، به گونه ای که بیش از یک چهارم جمعیت کشورهای در حال توسعه در فقر به سر می برند (World Bank, 2012). صندوق بین المللی توسعه کشاورزی در گزارش خود عنوان می کند که ۷۵ درصد افراد فقیر در روستاها زندگی می کنند و از این رو، باید برنامه کاهش فقر متمرکز بر فقر روستا باشد (IFAD, 2012). همچنین در زمینه فقر در کشور ایران، آمارها حاکی از آن است که ۵۵ درصد خانوارهای روستایی در کل کشور در ضرایب ۶، ۷، ۸ و ۹ محرومیت قرار دارند. ضریب ۹ که بالاترین ضریب محرومیت را دارد؛ حدود سه درصد روستاها را دربر می گیرد. به عبارت دیگر باید گفت دو میلیون و ۶۰۰ هزار خانوار از پنج میلیون و ۷۰۰ هزار خانوار روستایی در کل کشور در مناطق برخوردار هستند، اما مابقی که حدود سه میلیون و صد هزار خانوار هستند در سطوح مختلف محرومیت مناطق محروم قرار دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

اقتضای پذیر با همان ریسک هایی که افراد ثروتمند با آنها روبرو هستند، مواجه اند. ولی میزان ریسک و تعداد دفعات مواجهه با ریسک آنها بیشتر است. به رغم نیاز شدید افراد کم درآمد به حمایت های بیمه ای و گستره وسیع این گونه افراد، فقط بخش کوچکی از آنها به این حمایت ها دسترسی دارند. طبق آمار و ارقام بانک جهانی، از ۴ میلیارد نفر ساکنان کره زمین که درآمدی کمتر از دو دلار در روز دارند، فقط ۱۰ میلیون نفر از آنها تحت حمایت های بیمه ای قرار دارند (عسکری و رضوانی، ۱۳۸۷). این واقعیتی است که بیشتر فقیران و عموماً فقیرترین آنها در نواحی روستایی زندگی می کنند، کسانی که مزوری و پراکنده هستند و به خدمات اجتماعی- اقتصادی و دیگر خدمات دسترسی ندارند (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰).

در پاسخ به چنین وضعیتی و به منظور جلوگیری از توسعه فقر بود که نهادهای بین المللی و منطقه ای، اقدامات نمادین و عملی را در پیش گرفتند. برای مثال، سازمان ملل، دهه (۲۰۰۶-۱۹۹۷) را دهه ریشه کنی فقر نام نهاد. بانک جهانی برای تحقق دنیایی رها از فقر، جهانیان را به اقدام موثر و برخورداری عمومی از بهداشت، مسکن و آموزش دعوت نمود. در همین راستا در سال ۱۹۹۶، سازمان توسعه و همکاریهای اقتصادی هدف گذاری کرد که از طریق مشارکت جهانی تا سال ۲۰۱۵، نیمی از افرادی که فقیر هستند، از شرایط فقر شدید خارج شوند. این اقدامات در بسیاری از مناطق جهان با موفقیت مواجه شد. در ایران نیز برای مبارزه با فقر پیشبینی هایی صورت گرفته و چندین بار لایحه فقرزدایی تهیه و تنظیم شده است اما متأسفانه این اقدامات، نتایج چندانی رضایت بخشی به همراه نداشته است (بانک مرکزی، ۱۳۸۵). وجود این حجم عظیم از فقرا، چاره اندیشی های مسئولان و متولیان امور را در این زمینه اجتناب ناپذیر می سازد. به نقل از سازمان بین المللی کار، بسیاری از کشورهای دنیا تلاش می کنند تا با افزایش کیفیت خدمات سلامت و نیز کاهش هزینه های مرتبط، پوشش های سلامت را بهبود بخشیده و به نوعی با فقر مبارزه کنند. سازمان بهداشت جهانی با ارائه کمک های مالی به سیستم های خدمات بهداشتی و سلامت در تلاش است تا پوشش های جهانی بهداشت و سلامت را در حد قابل قبولی حفظ نماید. (طالب، ۱۳۸۸)

²Absolute Poverty

بیمه، اشخاصی را که متحمل لطمه، زیان یا حادثه ناخواسته‌ای شده‌اند، قادر می‌سازد که پیامدهای این وقایع ناگوار را جبران کنند. خسارت‌هایی که به این قبیل افراد پرداخت می‌گردد، از هزینه‌ای تأمین می‌شود که برای خرید بیمه نامه می‌پردازند و با پرداخت آن در جبران خسارت همدیگر مشارکت می‌کنند. در برخی کشورها از جمله هند، بیمه‌گران با توجه به نیاز جامعه، بیمه‌نامه‌هایی را طراحی و عرضه کرده‌اند به گونه‌ای که حتی متکدیان نیز در این کشور از پوشش بیمه‌ای برخوردارند و همچنین بیمه به دنبال حادثه سونامی در جنوب شرق آسیا، به عنوان ابزار موثری جهت کاهش ریسک افراد کم‌درآمد و آسیب‌پذیر مورد توجه جدی قرار گرفته است. به گونه‌ای که حتی شرکت‌های بزرگ بیمه‌ای اروپایی، بیمه‌نامه‌های مخصوصی را برای این منظور طراحی و به بازار عرضه کرده‌اند. اما به دلیل سطح درآمد روستاییان، اکثر آنها قادر به پرداخت هزینه‌های دریافت بیمه نمی‌باشد (امین، ۱۳۸۷).

به همین جهت، بیمه‌های خرد به عنوان راهکاری مناسب جهت تحت پوشش قرار گرفتن فقرای روستایی مطرح گردیده است. بیمه خرده‌مفهومی نسبتاً جدید است و مقصود از آن مکانیزمی است که بر اساس آن اشخاص آسیب‌پذیر (دهک‌های پایین درآمدی) می‌توانند ریسک‌های مختلفی را که در زندگی با آن مواجه‌اند، مدیریت و جبران نمایند (امین، ۱۳۸۷).

بیمه‌های خرد از جمله تحولات جدید در محیط جهانی بیمه و با رویکردی عدالت محور می‌باشد. از هنگامی که جایزه صلح نوبل به محمد یونس اقتصاددان بنگلادشی و موسس گرامین بانک در این کشور به خاطر توسعه روش‌های تامین مالی خرد تعلق گرفت، این تفکر به تدریج در مناطق مختلفی از جهان توسعه و گسترش یافت که می‌توان بین دو مقوله خدمت رسانی به اقشار کم درآمد و سود آوری، پلی پایدار به منظور نیل به رفاه نسبی و توسعه جوامع ایجاد نمود. بیمه‌های خرد به عنوان یکی از ابزارهای تامین مالی خرد در جهت حمایت از اقشار کم درآمد عمل می‌کند. امروزه بسیاری از سازمان‌های اجتماعی به منظور تامین نیازهای سلامت و بهداشت جامعه و تهیه پوشش‌هایی برای افراد و گروه‌های کم درآمد از تدابیر بیمه‌های خرد استفاده کرده‌اند (کریمیان، ۱۳۸۵).

در حال حاضر بیمه‌های خرد به عنوان یک راه حل کلیدی برای بهبود شرایط زندگی جمعیت‌های کم درآمد مطرح است (عباسی و همکاران، ۱۳۸۵) باید توجه داشت که بیمه‌های خرد ماهیتی اجتماعی داشته و مقصود از ارائه این نوع بیمه‌ها سودآوری و اهداف بازرگانی نیست (مه‌دوی، ۱۳۸۵) به بیانی دیگر بسیاری از بیمه‌های خرد خصوصیت غیرانتفاعی داشته و هدفشان مشارکت در همبستگی‌های اجتماعی است (عباسی و همکاران، ۱۳۸۵). لذا با توجه به نقش موثر و حمایتی بیمه‌های خرد در زندگی فقرای روستایی، مساله اصلی این تحقیق، بررسی الزامات اجتماعی موثر بر بکارگیری بیمه خرد روستایی در کشور ایران می‌باشد.

۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به اینکه بخش مهمی از فقرای جهان در نواحی روستایی زندگی می‌کنند، یکی از مهمترین مباحث در زمینه فقر، فقر روستایی است. در دهه‌های پایانی قرن بیستم، برخی از فرآیندهای عینی از قبیل جهانی شدن، رشد اقتصاد نوین جهانی، تضعیف دولت رفاه در کنار فرآیندهای فکری و فرهنگی همچون نقد نظام‌های سیاسی اقتصادی، الگوهای رایج توسعه اقتصادی، فقرزدایی و رفاه اجتماعی را به چالش کشانده است. نتیجه این چالش، طرح رویکرد توسعه اجتماعی روستاییان یا توسعه جامعه محور آنها بود. پایین بودن نسبت سرمایه‌گذاری عمرانی در مناطق روستایی به تولید ناخالص داخلی، نامناسب بودن زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند حمل و نقل، ارتباطات، آبیاری، آموزش و بهداشت، هدفدار نبودن برنامه‌های مربوط به کاهش فقر و عدم برخورد علت و معلولی هنگام مطالعه و بررسی روستا را می‌توان از دلایل توسعه نیافتگی روستاها برشمرد (کریم، ۱۳۹۴).

یکی از بخش‌های مهم توسعه نواحی روستایی، بخش کشاورزی و ساختارهای موجود در آن می‌باشد؛ که در واقع می‌توان گفت توسعه کشاورزی و توسعه روستایی غیر قابل تفکیک از یکدیگر هستند. به واسطه وجود همین ارتباط تنگاتنگ، توسعه کشاورزی در قالب توسعه

روستایی مفهوم پیدا می‌کند. از سوی دیگر توسعه کشاورزی به منظور اعمال تغییرات و تحولات مطلوب جهت وسعت بخشیدن به زمین‌ها، گسترش دامنه فعالیت‌ها، بسط امور و افزایش عملکردها، توسعه نواحی روستایی را به دنبال خواهد داشت. (شهبازی، ۱۳۸۹)

رسالت برنامه توسعه روستایی، ارتقای توانایی جوامع روستایی برای نیل به توسعه، رشد و بهبود کیفیت زندگی آنهاست که این امر با تخصیص هدفمند منابع مالی و فنی به مناطقی که بیشترین نیاز را دارند، صورت می‌گیرد. منابع مالی می‌تواند به دو روش مستقیم و غیرمستقیم به روستاها اختصاص یابد که نمونه‌های بارزی از آن تخصیص اعتبارات خرد، ایجاد زیرساخت‌های فنی و تاسیساتی، انواع بیمه‌های حمایتی و ... می‌باشد، که از این بین می‌توان به نقش پر رنگ بیمه به عنوان یک عامل مهم حمایتی اشاره نمود (طالب، ۱۳۸۸).

معمولاً، فقیرترین افراد جهان، بیشترین نیاز را به امنیت دارند، امنیتی که بیمه می‌تواند با خود به همراه داشته باشد. آنها دسترسی کمی به خدمات بهداشتی دارند و معمولاً در مناطقی زندگی می‌کنند که بیشترین آمادگی را برای طغیان آب و حوادث طبیعی یا شرایط بد تغییرات اقلیمی دارند (سبزی، ۱۳۹۰). با این حال، در کشورهای در حال توسعه بسیاری از افراد از هیچگونه پوشش بیمه‌ای برخوردار نیستند، بطوریکه در کشورهای در حال توسعه حدود یک درصد از افراد دارای پوشش بیمه بلایای طبیعی هستند، در حالی که این رقم برای کشورهای توسعه یافته حدود یک سوم افراد می‌باشد. برای مثال در کشور هند بیش از ۸۰ درصد مشتریان بیمه‌های خرد، خانوارهای پر جمعیتی (بیش از چهار نفر) هستند که به کشاورزی مشغولند و درآمدی کمتر از ۱۸۰۰ دلار (حدود ۶/۳ میلیون تومان) در سال دارند و به طور معمول یک فرد از اعضای خانواده بیمه نامه را برای تحت پوشش قرار دادن همه اعضا (در بیمه درمان و عمر) خریداری می‌کند. از نظر بیمه‌گری این افراد ریسک بالاتری را در مقایسه با میانگین ریسک جامعه به علت شرایط نامساعد بهداشتی، آموزشی و درآمدی دارند و این ویژگی‌های خاص بر نحوه ارزیابی ریسک و فروش تاثیر می‌گذارد (توحیدی نیا، ۱۳۸۷).

بیمه‌های اجتماعی غالباً بخش‌های محدودی از جامعه را تحت پوشش قرار می‌دهند. از آنجا که گروه‌های فقیر جامعه اغلب با ریسک‌های فراوانی مواجه هستند، لذا کارگزاران بیمه به ندرت تمایل به گسترش سطح پوشش بیمه‌ای برای جامعه هدف افراد فقیر دارند و بیمه‌های خرد در راستای تحقق این مهم پایه ریزی شده‌اند. اغلب سازمان‌های خصوصی مانند سازمان‌های جامعه محور، NGOها و شرکت‌های بیمه‌ای این نوع خدمات را متقبل می‌شوند و سبب شده است که این نوع از بیمه در جامعه روستایی که شغل اغلب آنها کشاورزی می‌باشد، مغفول واقع شده است (Gaireader, 2013).

بیمه خرد، با ایجاد تأمین در مقابل خطرهای مشخص، مکملی برای خدمات مالی و اجتماعی فقرا به حساب می‌آید. بنابراین جهت دستیابی به پتانسیل‌های آن، لازم است که فرهنگ بیمه‌ای در میان اقشار کم درآمد توسعه یابد، ضمن اینکه باید محصولاتی معرفی شود که نیازهای اولیه آنها را برآورده نماید (جانفشان، ۱۳۸۷).

مطالعات موردی نشان می‌دهد که تلاشهای بسیاری در آموزش بازار لازم است تا بیمه‌گذاران بالقوه به ارزش واقعی بیمه پی‌برند. در حقیقت، بیمه‌گران موفق در بازارهای توسعه یافته، به جلب مشتری از طریق آموزش می‌پردازند که به بهبود تجربه بیمه‌گری و وفاداری مشتریان منتهی می‌شود. بنابراین ضرورت وجود ابزار آموزشی، برای توصیف فواید بیمه، در بازاری آموزش نیافته و با سطح پایین اطلاعات بیمه‌ای کاملاً احساس می‌شود. البته آموزش مشتریان به تنهایی کافی نیست. توسعه فرهنگ بیمه‌ای، پیش زمینه‌ای برای موفقیت بیمه‌های خرد می‌باشد. در بسیاری از کشورهای توسعه یافته، پیش از آنکه مردم بیمه را راه حلی برای مدیریت ریسک‌های خود بدانند، به ایجاد فرهنگ بیمه‌ای در میان آنان پرداخته و فراهم آورندگان بیمه خرد با انجام وظیفه در قبال نیاز مشتریان، فرهنگ بیمه‌ای را اشاعه می‌دهند، بطوریکه مشتریان باید مطمئن شوند که مورد پوشش قرار گرفته‌اند و نظارت رسمی به منظور حفظ منافعشان وجود دارد (مصباح و همکاران، ۱۳۹۶).

پرداخت خسارات یکی از فرصتهای مناسب بیمه‌گران برای تقویت ارزش بیمه از نظر بیمه‌گذاران بالقوه می‌باشد بنابراین خسارات باید به نحوی شایسته پرداخت شود و چنانچه منافع بیمه‌ای به میزان تعهد شده پرداخت نشود، فرهنگ ضد بیمه‌ای بیمه خرد در رواج خواهد یافت. بسیاری از برنامه‌های فضاها در حال اجرا می‌باشد و به مقابله با عقاید ضد بیمه‌ای موجود می‌پردازد. گرایش به بیمه، در

صورت تداوم توانایی فراهم آوردن آفرندگان در بهبود فرآیندها، خدمات، منافع و وضعیت هزینه ها بوجود خواهد آمد. دولتها و مجامع دولتی می توانند از طریق برنامه های آموزشی در گسترش چنین فرهنگی سهم بسزایی داشته باشند و این فرهنگ زمانی تقویت می شود که انجمن ها و کارفرمایان در ابتدا بیمه را به عنوان امتیاز عضویت ارائه نمایند. در کشورهای توسعه یافته، فرهنگ بیمه با کمک طرح های بیمه های اجباری شده از سوی دولت (مانند بیمه شخص ثالث و وسایط نقلیه) آسانتر ارتقا خواهد یافت. تجربه بسیاری از افراد بواسطه این محصولات اجباری، سبب شده است تا درک بهتری از بیمه به دست آورند و در برخی موارد آنها را تشویق می نماید که برخی محصولات مورد نیازشان را به صورت داوطلبانه خریداری نمایند (جانفشان، ۱۳۸۷).

برای افراد کم درآمد در کشورهای توسعه یافته، چنین تجربه ای از طریق بیمه های عمر مانده بدهکار ارائه شده توسط مؤسسات تأمین مالی خرد به دست می آید. اگر مشتریان تجربه خوبی از این بیمه های اعطا شده از سوی مؤسسات تأمین مالی خرد داشته باشند، آنگاه امکان خرید دیگر محصولات بیمه ای از سوی افراد کم درآمد به صورت داوطلبانه تقویت می شود. اما اگر این مؤسسات چنین بیمه ای را (بیمه عمر مانده بدهکار) ارائه ندهند و یا در صورت ارائه آن، تجربه مثبتی را در ذهن مشتریان به جای نگذارند، امکان اشاعه فرهنگ بیمه کاهش می یابد. پرداختهای با تأخیر، امتناع از پرداخت خسارت، هرگونه ابهام در قیمت گذاری و ارائه اطلاعات اشتباه یا گمراه کننده در مورد حیطه پوشش ها، زمان گسترش فرهنگ بیمه ای را به مراتب بیشتر خواهد نمود. به منظور تداوم بخشیدن به فرهنگ بیمه ای، فراهم آوردن آفرندگان باید به مشتریان در تمامی طول مدت زندگی شان خدمت بیمه ای ارائه نمایند و به گونه ای نباشد که آنها را وارد جریان بیمه نمایند و سپس نسبت به تغییرات نیازها، شرایط و موقعیتشان بی توجه باشند (مصباح و همکاران، ۱۳۹۶).

در نخستین اجلاس بین المللی مباحثات بیمه های خرد در ۲۹ فوریه سال ۲۰۰۰ در داکا، پایتخت بنگلادش برگزار شد. اولویت در برنامه های این اجلاس، آموزش و تقسیم فعالیت میان شرکت کنندگان در پروژه درآمدهای مراقبتی در بنگلادش بوده است. مهم ترین عناوین این اجلاس به مباحثی مانند دارایی های کوچک، افراد خیر، فراهم کنندگان کمک های تکنیکی و آکادمیک در داخل و خارج از بنگلادش بود. همچنین پس از موفقیت دو همایش در فیلیپین و هند، سومین کنفرانس آسیایی بیمه های خرد، در سال ۲۰۰۹ با موضوع "تمرکز روی بیمه های خرد به عنوان یک استراتژی رشد جذاب در تغییر چشم انداز اقتصادی" در چین برگزار شد، مباحث اصلی مطرح شده در این کنفرانس عبارت بودند از: بررسی طرح پیشنهادی کسب کار بیمه های خرد، بازاریابی بیمه های خرد، راه پیش روی تمرکز بر بیمه های خرد، نوآوری در محصولات بیمه های خرد و تمرکز ویژه بر روی طرح های بیمه های خرد در کشور چین.

درباره بیمه های خرد نیز در ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۸۵ برقراری نظام ارائه بیمه های خرد، به عنوان موضوع سمینار بیمه و توسعه مطرح و مقالات متعددی در خصوص فرصت ها فرا روی گسترش این نوع بیمه ها در ایران ارائه شد. برخی مقالات درصدد ارائه مدل برای پیاده سازی طرح بیمه های خرد در ایران بوده اند و برخی دیگر به توصیه های راهبردی برای اجرا و گسترش بیمه های خرد در ایران پرداخته اند.

امین و همکاران (۱۳۸۵) در مقاله خود تحت عنوان "مبانی نظری بررسی بازار بیمه های خرد با تاکید بر تجارب کشورهای موفق"، دریافتند که وارد شدن به بازار بیمه های خرد، احتیاج به بررسی همه جانبه بازار دارد. علاوه بر این، حتی در صورت شناسایی بازار و انتخاب مدل مناسب، باید مراحل مختلف طراحی محصول، اکچوئری، بازاریابی، مدیریت ریسک، مدیریت سرمایه گذاری و مدیریت خسارات با دقت و توجه خاصی انجام پذیرد.

مظلومی و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی تحت عنوان "ارائه مدل جهت پیاده سازی طرح بیمه های خرد در ایران" دریافتند که می توان با بهره گیری از استقرار نظام شناسایی خانوارهای کم درآمد و متوسط، گسترش حمایت های اجتماعی (تامین اجتماعی، بیمه بیکاری، برابری فرصت های شغلی برای زنان و مردان)، توسعه کارآفرینی و توانمندسازی فقرا و اقشار کم درآمد و نهایتاً استفاده از تجربیات کشورهای موفق و پیرو در زمینه توسعه عدالت اجتماعی و تامین اجتماعی کارا، می توان گام مهمی را در جهت پیاده سازی بیمه های خرد برداشت.

زندیه (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان (رویکردی جدید به بیمه خرد در صنعت کشاورزی)، دریافت که هنگام طراحی و تهیه یک بیمه نامه برای کشاورزان، برای کاهش حق بیمه ها، باید اولویت شرایط مندرج در بیمه نامه را بر پایه منابع ریسک تولید قرار داد. در نهایت با استفاده از نظرات کارشناسان بیمه و تجزیه و تحلیل پرسشنامه ها، لیستی از بیمه نامه ها را تهیه کرده که هر کشاورز با توجه به میزان حق بیمه ای که می تواند پرداخت کند، بیمه نامه ای خریداری کند که بیشترین درصد از ریسک هایی که با آن ها مواجه است را تحت پوشش قرار دهد. مارک نبت (۲۰۰۹) در مقاله "بازار بیمه های خرد: مسائل، پیاده سازی، نوآوری ها و چشم انداز"؛ می کوشد ضمن تجزیه و تحلیل هدف از ارائه بیمه های خرد، به ورود موثر دولت در چارچوب قانونی به این عرصه اشاره کند. وی هدف از ارائه بیمه های خرد را توانمندسازی خانوارهای آسیب پذیر در مقابل مخاطرات احتمالی پیش روی آنها می داند.

ایزابیل فیشر (۲۰۰۶) در مقاله ای تحت عنوان "تجزیه و تحلیل تقاضا برای بیمه های خرد دام در شمال ویتنام" دریافت که محصولات بیمه ای خرد باید متنوع بوده و مناسب برای هر قشر باشد. بیمه خرد از طریق یک واسطه مانند کدخدا یا رییس قبیله ارائه شود. همچنین تخصیص پکیج های ترکیبی اعتبارات و بیمه باید برای مدیریت ریسک انجام گیرد.

صبیر پاتل (۲۰۰۷) در مقاله ای با عنوان "حلقه مفقوده در تکافل"، بر این باور است که عده کثیری از جمعیت کشورهای اسلامی، درآمد اندکی دارند، پس تقاضای فراوانی برای طرح های کم هزینه تکافل (بیمه خرد) وجود دارد. همچنین او معتقد است که برای ارائه تکافل خرد، می توان از مدل شریک - کارگذار که در ارائه بیمه های خرد بکار می رود، استفاده کرد.

با توجه به موارد فوق و اینکه در دستور العمل طرح تحول بیمه به منظور ایجاد تحول در صنعت بیمه کشور و جهت گیری دولت ها در مسیر پیشرفت توأم با عدالت، ایجاد طرح های بیمه خرد برای ارائه خدمات بیمه ای به اقشار کم درآمد و آسیب پذیر جامعه از یک سو و گسترش فرهنگ بیمه ای و افزایش ضریب نفوذ بیمه به صورت فراگیر از سوی دیگر مورد تاکید فراوان قرار گرفته است (برنامه تحول در صنعت بیمه کشور، ۱۳۸۷) و با توجه به اینکه نزدیک به ۲۲ میلیون نفر از جمعیت کشور در مناطق روستایی سکونت دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹) و اغلب با فرهنگ بیمه نا آشنا می باشند و از آنجا که این افراد غالباً به لحاظ درآمدی نزدیک خط فقر یا زیر خط فقر می باشند، ضرورت پرداختن به بیمه های خرد برای ساکنین مناطق روستایی کشور دو چندان می گردد و با اجرای طرح بیمه های خرد در مناطق روستایی کشور علاوه بر ایجاد ثبات و امنیت نسبی در اقتصاد مناطق روستایی، از مهاجرت بی رویه آنها به مناطق شهری و ایجاد مشکلات عدیده اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ... کاسته خواهد شد که این موارد ضرورت انجام چنین تحقیقی را در زمینه بررسی الزامات آموزشی - ترویجی موثر بر بکارگیری بیمه خرد روستایی در مناطق روستایی ایران، دو چندان کرده است.

روش تحقیق

روش تحقیق از نظر استراتژی توصیفی، از نظر مسیر اجرا پیمایشی و از لحاظ هدف، از نوع تحقیقات کاربردی است و سعی بر آن دارد تا با مطالعه امکان سنجی بیمه خرد روستایی در ایران و بررسی الزامات موجود، به فقرزدایی و توسعه روستایی کمک نماید. جامعه آماری تحقیق حاضر، سه گروه از کارشناسان مرتبط با حوزه بیمه و توسعه روستایی را در برمی گیرد که پژوهشگر بیمه مرکزی، موسسه پژوهش های برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی و صندوق بیمه کشاورزی اعضای این جامعه را تشکیل می دهند. برای انتخاب اعضای نمونه، با توجه به جدید بودن مبحث تحقیق و کمبود متخصص در این زمینه، از روش سرشماری استفاده شد و تعداد ۸۱ نفر از کارشناسان مورد نظر سنجی قرار گرفتند.

در تحقیق حاضر، گردآوری اطلاعات مورد نیاز در دو بخش انجام گرفته است؛ بخش اول شامل جمع آوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش تحقیقات انجام شده بود که با استفاده از اسناد کتابخانه ای انجام پذیرفته است و بخش دوم با استفاده از روش میدانی انجام شد. در این روش، با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته تنظیم شده، نظرات و عقاید کارشناسان بیمه و توسعه روستایی در رابطه با الزامات اجتماعی بیمه خرد روستایی در ایران جمع آوری شد. ابزار پژوهش، بر اساس مقیاس اندازه گیری ۵ ارزشی لیکرت تدوین

گردید که روایی صوری و محتوا آن توسط متخصصین (اساتید راهنما و مشاور و دیگر اساتید دانشگاه)، به منظور اجرا مورد استفاده قرار گرفت و پایایی آن با آزمون مقدماتی و آلفای کرونباخ ۰/۷۹ تعیین گردید که نشان دهنده آن است که پرسشنامه مورد استفاده، از قابلیت پایایی لازم برخوردار است. همچنین در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج در پژوهش حاضر، برای مشخصات افراد جامعه آماری مانند سن، جنسیت، میزان تحصیلات و سابقه خدمت در موسسه، از شاخص‌های آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده و جامعه مورد مطالعه توصیف و به بیان وضعیت موجود پرداخته شد و به منظور تحلیل استنباطی داده‌های به دست آمده، از آزمون تحلیل عاملی (جهت تعیین اهمیت عوامل) با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای آماری AMOS¹⁸ و SPSS²² استفاده شد.

یافته‌ها

۱ - یافته‌های توصیفی

- توزیع فراوانی بر حسب جنسیت و سن

یافته‌های نشان دهنده این مطلب است که ۷۰/۴ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۲۹/۶ درصد آنها زن می‌باشند. همچنین همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌گردد، بیشترین فراوانی سنی مربوط به بازه ۳۱ تا ۴۰ سال می‌باشد.

جدول (۱) جدول فراوانی مربوط به میزان سن در نمونه‌های تحقیق

سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کمتر از ۳۰ سال	۶	۷/۴	۷/۴
۳۱ تا ۴۰ سال	۳۶	۴۴/۴	۵۱/۸
۴۱ تا ۵۰ سال	۳۰	۳۷/۱	۸۸/۹
بالای ۵۰ سال	۹	۱۱/۱	۱۰۰
مجموع	۸۱	۱۰۰	-
میانگین: ۴۱	انحراف معیار: ۷/۷۶	بیشینه: ۵۸	کمینه: ۲۷
			نما: ۳۱ تا ۴۰ سال

منبع: یافته‌های تحقیق

- توزیع جامعه تحت بررسی بر حسب تحصیلات

جدول ۲ نشان‌دهنده توزیع درصد فراوانی تحصیلات جامعه پژوهش است. نتایج این جدول گویای این مطلب است که اکثریت جامعه آماری با فراوانی ۵۰/۶ دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند.

جدول (۲) توزیع درصد فراوانی میزان تحصیلات نمونه‌های تحت بررسی

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کارشناسی	۲۰	۲۴/۷	۲۴/۷
کارشناسی ارشد	۴۱	۵۰/۶	۷۵/۳
دکتری	۲۰	۲۴/۷	۱۰۰
مجموع	۸۱	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق

- توزیع جامعه تحت بررسی بر حسب سابقه

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌گردد، نمونه‌های آماری دارای میزان سابقه‌ی ۱۶ تا ۲۰ سال، بیشترین فراوانی را با ۳۵/۸ درصد شامل می‌شوند.

جدول (۳) جدول فراوانی مربوط به میزان سابقه در نمونه‌های تحقیق

سابقه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
۱ تا ۵ سال	۲۲	۲۷/۲	۲۷/۲
۶ تا ۱۰ سال	۸	۹/۹	۳۷/۱
۱۱ تا ۱۵ سال	۷	۸/۶	۴۵/۷
۱۶ تا ۲۰ سال	۲۹	۳۵/۸	۸۱/۵
۲۱ تا ۲۵ سال	۸	۹/۹	۹۱/۴
بالای ۲۶ سال	۷	۸/۶	۱۰۰
مجموع	۸۱	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق

۲ - یافته‌های استنباطی

- اعتبار سنجی مدل اندازه‌گیری الزامات اجتماعی

رابطه بین متغیرهای آشکار تحقیق (گویه‌ها) با عوامل مربوط به خود (آموزشی - ترویجی) براساس ضریب مسیر استاندارد شده به روش برآورد حداکثر درست‌نمایی به همراه سطح معناداری، در جدول (۴) نشان داده شده است. بنابراین با توجه به نتایج این جدول، ایجاد فرهنگ بیمه‌ای خرد از طریق مصاحبه با افرادی که از این نوع بیمه استفاده نموده‌اند با ضریب مسیر استاندارد ۰/۹۵۵، بیشترین تاثیر را بر سازه الزامات آموزشی - ترویجی بیمه خرد دارند.

جدول (۴) تحلیل عاملی الزامات آموزشی - ترویجی به روش حداکثر درست‌نمایی

رتبه	سطح معناداری	ضریب مسیر استاندارد شده	الزامات آموزشی - ترویجی بیمه خرد روستایی
۴	۰/۰۰۰	۰/۷۹۸	توسعه فرهنگ بیمه‌ای در میان اقشار کم درآمد از طریق رسانه‌ها
۱	۰/۰۰۰	۰/۹۵۵	ایجاد فرهنگ بیمه‌ای خرد از طریق مصاحبه با افرادی که از این نوع بیمه استفاده نموده‌اند
۷	۰/۰۰۰	۰/۷۱۴	برگزاری کلاسهای آموزشی برای بهبود نگرش روستاییان کم‌درآمد نسبت به بیمه خرد
۸	۰/۰۰۰	۰/۴۶۹	برگزاری کلاسهای ترویجی برای بهبود مهارت روستاییان کم‌درآمد نسبت به بیمه خرد
۲	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	بهره‌گیری از ابزار آموزشی مانند پوستر برای اطلاع رسانی فواید بیمه خرد
۵	۰/۰۰۰	۰/۷۷۵	آشنایی بیمه‌گرهای خرد با تکنیک‌های آموزش بزرگسالان
۶	۰/۰۰۰	۰/۷۳۱	استفاده از یادگیری سیار ^۵ برای توسعه و ترویج فرهنگ بیمه خرد
۳	۰/۰۰۰	۰/۸۱۶	ایجاد احساس نیاز در روستاییان به امنیت مالی از طریق معرفی بیمه خرد
	گزارش شده	حد مطلوب	شاخص
	۲۷/۲۵۱	۰/۰۵>	CMIN
	۰/۰۵۸	۰/۰۵>	p-value CMIN
	۰/۰۴۴	۰/۰۵<	RMSEA

منبع: یافته‌های تحقیق

بحث و نتیجه‌گیری

هدف کلی این پژوهش، بررسی الزامات آموزشی - ترویجی موثر بر بکارگیری بیمه خرد روستایی در مناطق روستایی ایران بود. در این زمینه با توجه به اینکه در دستور العمل طرح تحول بیمه به منظور ایجاد تحول در صنعت بیمه کشور و جهت‌گیری دولت‌ها در مسیر پیشرفت توأم با عدالت، ایجاد طرح‌های بیمه خرد برای ارائه خدمات بیمه‌ای به اقشار کم‌درآمد و آسیب‌پذیر جامعه از یک سو و گسترش فرهنگ بیمه‌ای و افزایش ضریب نفوذ بیمه به صورت فراگیر از سوی دیگر مورد تاکید فراوان قرار گرفته است (برنامه تحول در صنعت بیمه کشور، ۱۳۸۷) و با توجه به اینکه نزدیک به ۲۲ میلیون نفر از جمعیت کشور در مناطق روستایی سکونت دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹) و اغلب با فرهنگ بیمه نا آشنا می‌باشند و از آنجا که این افراد غالباً به لحاظ درآمدی نزدیک خط فقر یا زیر خط فقر می‌باشند، ضرورت پرداختن به بیمه‌های خرد برای ساکنین مناطق روستایی کشور دو چندان می‌گردد و با اجرای طرح بیمه‌های خرد در مناطق روستایی کشور علاوه بر ایجاد ثبات و امنیت نسبی در اقتصاد مناطق روستایی، از مهاجرت بی‌رویه آنها به مناطق شهری و ایجاد مشکلات عدیده اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و ... کاسته خواهد شد که این موارد ضرورت انجام چنین تحقیقی را در زمینه امکان‌سنجی کاربرد بیمه‌های خرد روستایی در مناطق روستایی ایران، دو چندان کرده بود.

نتایج تحقیق نشان داد که در میان گویه‌های الزامات اجتماعی، گویه ایجاد فرهنگ بیمه‌ای خرد از طریق مصاحبه با افرادی که از این نوع بیمه استفاده نموده‌اند با ضریب مسیر استاندارد ۰/۹۵۵ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، بیشترین تاثیر را بر بکارگیری بیمه خرد روستایی دارد و در رتبه اول قرار می‌گیرد که این نتایج با نتایج مطلوبی و همکاران (۱۳۸۵) مطابقت دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود امور آموزشی - ترویجی بیمه‌های خرد توسط افراد متخصص در این زمینه و افرادی که خود سابقه استفاده از این بیمه‌ها را داشتند صورت پذیرد.

⁵ Mobile learning

منابع

- ۱ - ازکیا، م (۱۳۸۷)، توسعه روستایی، اولویت بخشی به فقرای روستایی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۷.
- ۲ - تیموری، م (۱۳۹۳)، عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه برنج در استان ایلام، فصلنامه پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال هفتم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳.
- ۳ - جانفشان، ب (۱۳۸۹)، آینده بیمه خرد، تازه‌های جهان بیمه، شماره ۱۳ و ۱۴، (آبان و آذر) ۱۳۸۹.
- ۴ - رحمانی، م (۱۳۹۰)، اثر اعتبارات خرد بر مدیریت بحران، مطالعه موردی صندوق اعتبارات خرد زنان روستای پشت رود بم، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۰.
- ۵ - رحمانی‌فضلی، ع (۱۳۸۹)، ارزیابی عملکرد بانک کشاورزی در واگذاری اعتبارات خرد روستایی، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ج ۱۱، ش ۱۴، پاییز ۱۳۸۹.
- ۶ - حسن‌زاده، ع و حیدری، ح (۱۳۸۶)، بررسی نقش بیمه‌های خرد در کاهش فقر و نقش بیمه عمر در آن، چهاردهمین همایش ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی بیمه و توسعه.
- ۷ - طالب، م (۱۳۸۸)، اولویت‌های توسعه روستایی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۸۸.
- ۸ - امین، م و کمالخانی، س (۱۳۸۷)، مبانی نظری بررسی بازار بیمه‌های خرد با تاکید بر تجارب کشورهای موفق، چهاردهمین همایش ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی بیمه و توسعه، ۱۳۸۶، تهران، ایران.
- ۹ - توحیدی‌نیا، ا (۱۳۸۷)، تأسیس شرکت‌های بیمه تعاونی خرد؛ تجلی محرومیت زدایی اسلامی در بازار بیمه ایران، دو فصلنامه تحقیقات مالی-اسلامی، سال اول، شماره اول - پاییز و زمستان ۱۳۹۰.
- ۱۰ - بیات، م (۱۳۹۲)، اهمیت مطالعات امکان‌سنجی اقتصادی، ماهنامه پیام‌خانه‌سازی، شماره هفدهم، صص ۱۵ - ۱۴.
- ۱۱ - سبزی، م و مختاری، م (۱۳۹۰)، بیمه در کشورهای در حال توسعه: بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در بیمه‌های خرد، پژوهشگاه بیمه، معاونت پژوهشی، اداره کتابخانه، اسناد علمی و نشریات.
- ۱۲ - شهبازی، ا (۱۳۸۹)، توسعه و ترویج روستایی، نشر دانشگاه تهران، تهران.
- ۱۳ - عسگری، م و رضوانی، م (۱۳۸۶)، بازاریابی رابطه‌ای؛ راهبردی مناسب در پیشبرد بیمه‌های خرد، چهاردهمین همایش ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی بیمه و توسعه، ۱۳۸۶، تهران، ایران.
- ۱۴ - مرکز آمار ایران (۱۳۹۲)، سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۸۹، تهران.
- ۱۵ - مرکز آمار ایران (۱۳۹۳)، سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۰، تهران.
- ۱۶ - نورانی، س، تاری، ف، مهدوی، غ، رشیدی‌نژاد، ح (۱۳۹۰)، تکافل، سازوکاری مناسب برای ارائه بیمه‌های خرد در مناطق روستایی ایران (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کرمان)، دو فصلنامه علمی - پژوهشی جستارهای اقتصادی، س ۸، شماره ۱۶، پاییز و زمستان ۱۳۹۰.
- ۱۷ - کریم، م، کوچک‌زاده، س، اثنی‌عشری، ه، کریم، م (۱۳۹۴)، تأثیر سرکوب مالی بر فقر روستاییان ایران، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴، پیاپی ۱۱، صفحات ۷۵ الی ۸۶.
- ۱۸ - کریمیان، ل (۱۳۸۵)، شناسایی عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه درمان در طرح بیمه‌های خرد و ارائه راهکارهای مناسب در ایران، چهاردهمین همایش ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی بیمه و توسعه، ۱۳۸۶، تهران، ایران.

- ۱۹ - مظلومی، ن، آموخته، س، حق بیان، ا، زندی، پ، گلستانی، م و لالیان پور، ن (۱۳۸۵)، *ارائه مدل جهت پیاده سازی طرح بیمه های خرد در ایران*، چهاردهمین همایش ملی و اولین کنفرانس بین المللی بیمه و توسعه، ۱۳۸۶، تهران، ایران.
- ۲۰ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۵)، *ابعاد گوناگون فقر در ایران*.
- ۲۱ - مصباح، ا. امیدی نجف آبادی، م و کیانی راد، ع (۱۳۹۵)، *بررسی الزامات اجتماعی موثر بر بکارگیری بیمه خرد روستایی در مناطق روستایی ایران*، اولین کنفرانس ملی مدیریت و اقتصاد جهانی، ۲۸ بهمن ۱۳۹۵، تهران، ایران.
- 22 - Acha I and Ukpong M (2012). Microinsurance: A Veritable Product Diversification Option for Microfinance. *Institutions in Nigeria*. Vol 3, No 8, 2012.
- 23 - Lloyd's, (2008). Insurance in developing countries: Exploring opportunities in microinsurance, Lloyd's 360 Risk Insight, *Micro Insurance Centre*.
- 24 - IFAD (2012), "Enabling the rural poor to overcome poverty". *IFAD Annual Report*.
- 25 - Nabeth, M (2009), "La Micro Assurance en Marche: Enjeux, Mise en Oeuvre, Innovations et Perspectives", www.ifpass.fr/classeurs/mpd.../microassurance.
- 26 - O'Donnell, I (2010), "Global assessment report- practice review on innovations in finance for disaster risk management". Retrieved October 2009. Available on: www.preventionweb.net/english/hyogo/gar/backgroundpapers/documents/Chap6/ProVention-Riskfinancing-practice-review.pdf
- 27 - United Nations (2010), The Millennium Development Goals Report 2010. New York: *United Nations, Department of Economics*.
- 28 - World Bank (2012), "World Development Indicators (WDI) 2012". *New York: World Bank*. Available on: <http://issuu.com/World.Bank.Publications/docs/9780821389850>